

“Dava konusu uyuşmazlık, akaryakıt istasyonu işleten davacı şirketin vergi incelemesi sonucunda, V.U.K. nun 359. maddesinde yazılı vergi suçu (kaçakçılık) işlendiğinin tespit edildiğinden bahisle hakkında adli mercilere yapılan başvuruya yönelik soruşturma yürütüldüğünden, 5015 sayılı Kanununun 20/2-g maddesi uyarınca, bir tedbir olarak akaryakıt istasyonunun mühürlenmesine (geçici olarak kapatılmasına) dair işlem den kaynaklanmaktadır.

Başvuru yönünden:

Anayasa'nın 2. maddesi uyarınca Türkiye Cumhuriyeti demokratik bir hukuk devletidir. Hukuk devleti ilkesine göre kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin korunması esas, bunların sınırlandırılması ise istisnadır. Zaten Anayasa'da da temel hak ve hürriyetlere yönelik belirlemeler yapılırken hukuk devleti ilkesinden hareket edilerek, asıl gözetilmesi gereken temel hak ve hürriyetlerin korunması olduğuna dair hükümlere yer verildiği görülmektedir.

Anayasa'nın 13. maddesinde kişilere tanınan temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandırılabilabileceği düzenlenerek, temel hak ve hürriyetlerinin özüne dokunmamak suretiyle yapılabilecek sınırlandırmaların temel ölçütleri belirtilmiştir. Buna göre hakkın özüne dokunmamak temel kıstastır. Hakkın özüne dokunmama gözetilerek ve kanunla sınırlandırılmak koşuluyla Anayasa'nın özüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmayacak biçimde sınırlandırmalar yapılabilecektir. Anayasa'nın özü ve ruhu esas alındığında, esasen bu getirilen ölçütlerden sadece birine dahi aykırılık bulunması durumunda, temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasının hukuk devleti ilkesi ve diğer anayasal ilkelere uygun olmadığı kabul edilmelidir. Zaten birbiriyle doğrudan ilintili olan bu kıstaslardan herhangi birinin gözetilmemiş olması, doğrudan diğer kıstasların da göz ardı edilmiş olduğu bir durumu ortaya koyacaktır.

Dava konusu işlem, Anayasa'da güvence altına alınan, sosyal ve ekonomik haklardan olan çalışma ve sözleşme hürriyeti ile çalışma hakkını doğrudan ilgilendirmektedir. Zira, çalışma yapılan işyeri mühürlenerek, işyeri, ilgili taraflarca da kesin ve açıkça bilinmeyen bir süre için çalışma yapılamaz hale getirilmektedir. Anayasa'nın çalışma ve sözleşme hürriyeti ile çalışma hakkını düzenleyen 48. ve 49. maddelerinde özel sınırlandırma sebebi sayılmamasına karşın, dava konusu olaya uygulanan maddede yer alan hüküm, idari tespitlerden hareketle süresi belli olmayan idari tedbirle davacının çalışma hakkını “gereklilik” ve “ölçülülük” kriterlerine aykırı surette sınırlandırmaktadır. 5015 sayılı Kanununun 20/2-g maddesinde yer alan düzenlemede, idari tespitlere dayalı olarak ortaya çıkan vergi kaçakçılığı şüphesi üzerine, isnad edilen fiillerin ağırlığı yönünden de bir ayırım yapılmaksızın maddede sayılanların kapsamına giren bütün fiiller yönünden mühürleme yaptırımını öngörülmektedir. Söz konusu yaptırımın sebebi olan fiile adli yargı boyutunda 8 yıla varan hapis cezasının öngörülmesinin dışında, idari yaptırım olarak V.U.K.nda üç kat cezalı vergi ziyai cezası da öngörülmekte iken, ikinci bir idari yaptırım sonucunu doğuran mühürleme işlemiyle çalışma özgürlüğü askıya alınmaktadır. Ayrıca bu yaptırımın hangi süre ile uygulanacağı hususu somut bir çerçeveye indirgenmemiştir. Her ne kadar soruşturma ve kovuşturma sonu gibi bir niteleme yapılmışsa da, yargılama sürelerinin uzunluğu dikkate alındığında, bu sürenin ticari işletmenin orantısız ve ağır maddi zararlarla karşı karşıya kalmasına sebep olacağı tartışmasızdır.

Dava konusu işlem, Anayasa'da güvence altına alınan temel haklardan mülkiyet hakkını doğrudan ilgilendirmektedir. Mülkiyet hakkı kişilerin maddî karşılığı bulunan veya bulunmayan menkul ya da gayrimenkuller üzerinde oluşan ve hukuk düzeninde korunan sahipliğe dayalı serbestçe tasarruf edilebilmesini esas almaktadır. Anayasa'da düzenlenişi

itibarıyla mutlak bir hak niteliğinde kabul edilemeyecek olan mülkiyet hakkı, ancak kanunla sınırlandırılabilir. Ayrıca mülkiyet hakkının kullanımı kamu yararı amacına da aykırılık teşkil edemeyecektir. Mülkiyet hakkına ilişkin sınırlandırma kanunla yapılabilecekse de, bu şekilde ihdas edilmiş bir kanunun temel hukuk kaidelerine aykırılık teşkil etmemesi ve hakkın özünü ortadan kaldırır nitelikte olmaması gerektir de açıktır.

Dava konusu uyuşmazlıkta davacı Şirket'e ait akaryakıt istasyonu tedbir olarak geçici süreyle kapatılmış ve yalın haliyle davalı idarece yapılan başvuruya istinaden adli mercilerce yürütülecek adli soruşturma veya kovuşturmanın sonuna kadar mühürlenmiştir. Mühürlemeye esas teşkil eden husus olarak vergi kaçakçılığı suçunun işlendiğine ilişkin hazırlanan vergi suçu raporu ve bu kapsamda ilgili Cumhuriyet başsavcılığına yapılan bildirimdir. 5015 sayılı Kanun'un 20. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendine göre değerlendirme yapılarak dava konusu işlem tesis edilmiş olup, yukarıda belirtilen temel konular üzerinden değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Vergi suçları ve daha özelde vergi kaçakçılığının, yargılama usûlü bakımından ayrı bir özellik teşkil ettiğinden söz etmek olanaklı değildir. Genel yargılama usûllerine göre soruşturulması ve kovuşturulması gereken vergi suçlarına ilişkin, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki temel kurallar tatbik edilecektir. Bu nedenle tam bir ceza yargılaması niteliğinde olan vergi suçları sonucunda uygulanacak yaptırım, özünde adli bir yaptırımı içermektedir. Vergi suçunun işlendiği hâllerde, mevzuatta getirilen diğer idari yaptırımların tatbik edilebileceğinde de bir tereddüt bulunmamakla birlikte, bakılan uyuşmazlık kapsamında davacı Şirket'e ait akaryakıt istasyonu soruşturma veya kovuşturma sonuçlanıncaya kadar "geçici tedbir" olarak mühürlenmiştir. Uyuşmazlık özelinde tatbiki gereken mevzuat düzenlemesiyle, davacı Şirket'e ait olan ve belli usûllerden geçilerek elde edilen bayilik lisansı ve bunun elde edilebilmesi için aranılan diğer şartlarla birlikte akaryakıt istasyonu için işyeri açma ve çalıştırma ruhsatı alınmış olmasının zorunluluğu nedeniyle mülkiyet hakkını etkileyen bir durum bulunduğu duraksama bulunmamaktadır. Ayrıca 5015 sayılı Kanun'un 20'nci maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendinde vergi suçu raporunun düzenlenmesi üzerine yapılan bildirimde dayalı olarak, soruşturma veya kovuşturma sonuçlanıncaya kadar da mülkiyet hakkının kullanımının tedbiren engellenmiş olduğu açıktır. Yani 5015 sayılı Kanun'un 20. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendinin yukarıda izâh edilen mülkiyet hakkı yönünden durumu ele alınmalıdır.

Bir akaryakıt istasyonu bayiliğinin işletilebilmesi, konuya yönelik mevzuatta aranan şartlara dayalı biçimde bazı hukukî prosedürün yerine getirilmesine bağlıdır. Bayilik lisansı alınmasıyla idari işlemlerin hukuka uygunluğu karinesi ve ruhsat hukuku uyarınca "hukuken" geçerli bir ruhsatın varlığına dayalı bir biçimde ilgili ruhsat sahibince akaryakıt işletmeciliği faaliyetinde bulunulabilecektir. Doğrudan bir maddî menfaat temin etme amacına yönelik ticarî işletme niteliğinde olduğunda duraksama bulunmayan akaryakıt istasyonu işletmeciliğinin hukuk sınırları içerisinde işletilebilmesi mülkiyet hakkı gereği gözetilmesi gereken bir husustur. Elbette ki mülkiyet hakkının mutlak bir hak olmaması nedeniyle akaryakıt işletmeciliğine 5015 sayılı Kanun'un 20. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendinde öngörülen şekilde sınırlandırma yapılabileceği kabul edilebilir. Ancak kanunla getirilmiş bu sınırlandırmanın, Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen kıstaslar yönünden de ele alınması gerekir.

5015 sayılı Kanun'un 20. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendindeki düzenleme, kanunla getirilmiş ve meşru bir amaca yönelik düzenlemedir. Zira düzenlemeyle, mülkiyet hakkının vergi mevzuatına uygun biçimde kullanılmasının amaçlandığı açıktır. Ayrıca getirilen düzenleme, öngörülen amacın gerçekleştirilmesine yönelik elverişli bir yöntem öngörerek,

vergi kaçakçılığı suçunu önlemeye yönelik caydırıcılığı bünyesinde barındırmaktadır. Ancak getirilen sınırlandırmanın başlangıç ve nihayete erişim metodu açısından demokratik toplum için gereklilik ve ölçülülük ilkelerine uygunluğu yönünde değerlendirme yapılması gerekir.

Bir kişinin, hakkında adli soruşturma başlatılmasını gerektirecek yeterli şüphenin bulunması, suç isnadı altında kalması ve bu doğrultuda tespitler yapılmış ve soruşturmaya girilmiş olması ve hatta kovuşturma yapılıyor olması, adli yönden alınacak tedbirler dışında, idari yönden alınacak tedbirlerin yöneldiği amacın demokratik toplum için gerekli ve içerdiği sonuç itibarıyla ölçülülük barındırması gerektiği tartışmasızdır.

Dava konusu uyuşmazlığa tatbiki gereken 5015 sayılı Kanun'un 20. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendinde, soruşturma başlatılmasına yönelik olarak idarece bildirim yapılmasından ve soruşturma ya da kovuşturma sonuçlanıncaya kadar geçen sürede kişilerin "hukuk nezdinde gözetilmesi gereken" lisansına dayalı mülkiyet hakkının kullanılması engellenmektedir. Suç isnadı altındaki kişi ve / veya kişilerin mülkiyet hakkına doğrudan ve masumiyet karinesine aykırı bir biçimde idarî yaptırım tatbikiyle, netice itibarıyla kişilerin mülkiyet haklarına masumiyet karinesine rağmen orantısız bir müdahale teşkil edilmiş olacaktır.

Bunun yanında dava konusu uyuşmazlık için tatbiki gereken düzenleme, mülkiyet hakkına yönelik müdahaleyi sonu belirsiz bir zaman dilimi içerisinde bırakmıştır. İdarî birimlerce hazırlanacak bir rapora ya da bildirim istinaden suç duyurusunda bulunulması akabinde yapılacak soruşturma veya kovuşturmanın (istinaf, temyiz süreçleri de gözetildiğinde) nihâyete ermesine değin geçecek sürecin, kişiler için öngörülebilir bir nitelikte olmadığı bir yana, yargı mercileri için de öngörülebilir bir nitelikte olmadığı açıktır. Mülkiyet hakkına erişim noktasında hukukî öngörülebilirliğin olmadığı bir durum içerisinde bırakılan kişilerin, masumiyet karinesine rağmen mülkiyet hakkına erişimini belirsiz bir geleceğe ertelemelerini beklemek ise, 5015 sayılı Kanun'un 20. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendi ile öngörülen vergi kaçakçılığı suçlarının önlenmesine yönelik demokratik toplum düzeni için gerekli bir müdahale olarak kabul edilemeyecektir. Varsa bir kaçakçılık suçuyla elde edilmiş olası bir gelirden daha fazla bir yük altında bırakılan kişi ve / veya kişilerin, esasen bu suretle adli yaptırımdan önce idarî ve malî olarak cezalandırılmış olacağı da açık olup, cezalandırma amacını gütmemesi gereken tedbirin gerekliliğinin demokratik hukuk devleti için kabul edilemez olduğu değerlendirilmektedir. Böylece demokratik toplum için gerekliliğinden söz edilemeyecek olan tedbirin, herhangi bir süre öngörmemesi yanında, tedbir niteliğini aşarak idarî yaptırıma bürüneceğinde duraksama bulunmadığından, düzenlemenin öngörülen amacın ortaya çıkması için gözetilmesi gereken ölçülülüğe de uygun olmadığı kanaatine varılmaktadır.

Öte yandan, mühürleme işleminin uygulanmasıyla ilgili kişi hakkında anayasal hakların kullanımını askıya alan bir yaptırıma dönüştüğü tartışmasız olan dava konusu işleminin sebebi olarak gösterilen bir fiil nedeniyle, adli yargıda kaçakçılık suçu kapsamında 8 yıla kadar varan hapis cezasıyla cezai yaptırıma tabi olmasının yanında, V.U.K. nun 344. maddesi uyarınca üç kat tutarlı vergi ziyai cezası uygulanmasına da (ayrıca gecikme zammı ve faizi de uygulanarak) tabi olduğu dikkate alındığında, sonuçta işlenen bir fiilden dolayı bir adli cezanın yanında iki defa da idari yaptırıma tabi tutulmasının, bir fiilden dolayı mükerrer cezalar uygulanması sonucunu doğurduğu da dikkate alındığında, "gereklilik" ve "orantılılık" kriterlerinin sınırlarını aştığı, ölçüsüz bir ağırlıkta olduğu değerlendirilmiştir.

Tüm bu kapsamda 5015 sayılı Kanun'un 20. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendinde idarece hazırlanacak vergi suçu raporu sonrasında yapılacak suç duyurusundan soruşturma veya

Esas Sayısı : 2023/119
Karar Sayısı : 2023/123

kovuşturma sonucuna kadar bayilik lisansının durdurulmasına ilişkin hükmü, Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması ilkelerine aykırı olarak, mülkiyet hakkını masumiyet karinesine rağmen belirsiz srelerde sınırlandırmaya yönelik olarak demokratik toplum düzeni için gereklilik ve ölçülülük ilkelerine aykırılık nedeniyle, Anayasa'nın 2., 35., 48. ve 49. maddelerine aykırı olduğu sonucuna varılmaktadır.

IV- HÜKÜM :

Açıklanan nedenlerle;

1-5015 sayılı Kanun'un 20. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendinde yer alan "[...] ve Kurum tarafından her türlü tesiste (rafineri hariç) lisansa tabi tüm faaliyetler kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veya mahkeme kararı kesinleşinceye kadar geçici olarak durdurulur [...]" ibaresinin Anayasa'nın 2.,13., 35., 48. ve 49. maddelerine aykırı olduğu sonucuna varıldığından, Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına,

2-Bu kararımızın aslı ile birlikte onaylı dosya örneğinin dizi pusulasına bağlanarak incelenmek üzere Anayasa Mahkemesine gönderilmesine,

3-Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca dava dosyasının beş ay süre ile bekletilmesine, 19/06/2023 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."